

WYMAGANIA EDUKACYJNE – HISTORIA, ZAKRES PODSTAWOWY, KLASA I LO

PROGRAM – „POZNAĆ PRZESZŁOŚĆ”

Wymagania na oceny uwzględniają zapisy podstawy programowej z 2022 r. oraz zmiany z 2024 r., wynikające z uszczuplonej podstawy programowej. Szarym kolorem oznaczono treści, o których realizacji decyduje nauczyciel.

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny				
		Ocena dopuszczająca Uczeń:	Ocena dostateczna Uczeń:	Ocena dobra Uczeń:	Ocena bardzo dobra Uczeń:	Ocena celująca Uczeń:
Rozdział I. Starożytny Wschód						
Jak poznajemy historię? Prehistoria – początki ludzkości	• Pochodzenie człowieka • Chronologia prehistorii: epoki kamienia, brązu i żelaza • Początki osiadłego trybu życia	– prawidłowo stosuje pojęcie <i>prehistoria</i> – wymienia w kolejności epoki prehistorii (epoka kamienia, epoka brązu, epoka żelaza) – wskazuje na mapie rejon pojawienia się <i>Homo sapiens</i>	– prawidłowo wyjaśnia pojęcia: <i>paleolit</i>, <i>mezolit</i>, <i>neolit</i>, – przedstawia na mapie przebieg migracji <i>Homo sapiens</i>	– wymienia w porządku chronologicznym i opisuje etapy ewolucji człowieka – wyjaśnia pojęcie <i>Żywność</i> i wskazuje ten obszar na mapie – wyjaśnia znaczenie przejścia na osiadły tryb życia	– przedstawia ideę ewolucji Karola Darwina	– w szerokim aspekcie przedstawia i wyjaśnia dokonania naukowe Karola Darwina
Starożytna Mezopotamia – pierwsza organizacja państwowa	• Znaczenie wielkich rzek dla rozwoju cywilizacji i powstania pierwszych państw • Ustrój polityczny państw-miast sumeryjskich i ukształtowanie się pierwszych imperiów • Pismo i znaczenie jego wynalezienia • Najważniejsze cywilizacje Mezopotamii: Sumer, Babilonia i Asyria	– wskazuje na mapie rejony wielkich rzek (Tygrys, Eufrat) – wyjaśnia rolę wielkich rzek dla rozwoju gospodarki – rozpoznaje pismo klinowe	– wskazuje na mapie obszar, na którym powstała cywilizacja Sumerów – wymienia najważniejsze wynalazki cywilizacji sumeryjskiej – wyjaśnia cechy ustrojowe sumeryjskich miast-państw – wskazuje na mapie obszar Babilonu i Asyrii – rozpoznaje dzieła sztuki mezopotamskiej – wyjaśnia okoliczności powstania pisma	– wyjaśnia rolę wielkich przywódców: Hammurabiego, Sargona Wielkiego – wyjaśnia znaczenie kodyfikacji prawa – wymienia najważniejsze osiągnięcia cywilizacji Mezopotamii	– za pomocą mapy opisuje zmiany granic starożytnych imperiów – opisuje ustrój polityczny i struktury społeczne starożytnych cywilizacji – wyjaśnia cechy religii mezopotamskiej – opisuje w porządku chronologicznym najważniejsze etapy dziejów Mezopotamii	– w szerokim aspekcie wyjaśnia przyczyny powstania pierwszych państw w rejonie Mezopotamii – porównuje osiągnięcia cywilizacyjne ludów Mezopotamii – wskazuje współczesne dziedzictwo kultur Bliskiego Wschodu

	• Ustrój polityczny i struktury społeczne starożytnych cywilizacji Mezopotamii • Osiągnięcia cywilizacji Mezopotamii • Współczesne dziedzictwo kultur Bliskiego Wschodu		i znaczenie jego wynależenia		– wyjaśnia rolę wielkich przywódców: Nabuchodonozora II, Assurbanipala	
Starożytny Egipt – „dar Nilu”	• Dzieje starożytnego Egiptu • Ustrój polityczny państwa faraonów • Struktura społeczeństwa starożytnego Egiptu • Politeistyczne wierzenia Egipcjan • Osiągnięcia cywilizacji Egiptu • Współczesne dziedzictwo cywilizacji Egiptu • Najważniejsze zachowane zabytki cywilizacji Egiptu – piramidy	– wskazuje na mapie Egipt i Nil – wyjaśnia rolę Nilu dla gospodarki egipskiej – opisuje warunki naturalne Egiptu – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>politeizm, faraon, hieroglif, mumifikacja</i> – rozpoznaje pismo hieroglificzne – rozpoznaje piramidy egipskie	– charakteryzuje społeczeństwo starożytnego Egiptu – wyjaśnia okoliczności powstania piramid – rozpoznaje dzieła sztuki egipskiej – opisuje główne cechy ustroju politycznego starożytnego Egiptu – wymienia główne cechy religii egipskiej	– za pomocą mapy opisuje zmiany granic Egiptu – opisuje główne cechy ustroju społecznego starożytnego Egiptu – wymienia i opisuje najważniejsze osiągnięcia cywilizacji egipskiej – wymienia głównych bogów egipskich i opisuje mitologię egipską – wskazuje współczesne dziedzictwo kultury starożytnego Egiptu	– w szerokim aspekcie przedstawia rolę czynników geograficznych dla dziejów starożytnego Egiptu – wymienia w porządku chronologicznym główne etapy dziejów starożytnego Egiptu – wyjaśnia rolę wielkich przywódców: Ramzesa II, Echnatona – wyjaśnia okoliczności odczytania hieroglifów egipskich	– w szerokim aspekcie przedstawia okoliczności powstania i funkcjonowania państwa egipskiego – porównuje osiągnięcia cywilizacyjne ludów Mezopotamii i Egiptu
Izrael, Fenicja – cywilizacje Wschodu poza wielkimi rzekami	• Monoteizm religii żydowskiej i jego znaczenie • Dzieje państwa żydowskiego • Kolonizacja fenicka i jej znaczenie • Wynalezienie alfabetu i jego znaczenie	– wskazuje na mapie rejon Izraela (z Jerozolimą) i Fenicji – wymienia główne osiągnięcia starożytnych Fenicjan	– wskazuje na mapie rejony kolonizacji fenickiej – wyjaśnia główne założenia religii żydowskiej – rozpoznaje pismo fenickie	– za pomocą mapy przedstawia zmiany granic Izraela – wyjaśnia znaczenie powstania alfabetu – opisuje główne etapy losów narodu żydowskiego – ukazuje rolę wielkich przywódców:	– wyjaśnia znaczenie kolonizacji fenickiej	– w szerokim aspekcie ukazuje losy narodu żydowskiego w starożytności

				Abrahama, Mojżesza, Salomona – wyjaśnia rolę religii żydowskiej dla dziejów ludzkości		
Rozdział II. Antyczna Grecja						
Hellada i Hellenowie	- Wpływ ukształtowania terenu na cywilizację antycznej Grecji - Charakterystyka <i>polis</i> greckiej - Elementy wspólnoty greckiej - Rola religii greckiej - Wielka kolonizacja i jej znaczenie	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>polis</i>, <i>Hellada</i>, – wskazuje na mapie teren Grecji – opisuje warunki naturalne Grecji – wskazuje na mapie najważniejsze regiony starożytnej Grecji – wymienia główne cechy systemu <i>polis</i> – wymienia główne cechy religii greckiej	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>wielka kolonizacja grecka</i>, <i>kolonia</i>, <i>metropolia</i> – wyjaśnia wpływ ukształtowania naturalnego Grecji dla dziejów Hellady – wskazuje na mapie rejony kolonizacji greckiej – omawia przyczyny wielkiej kolonizacji greckiej	– opisuje struktury społeczne <i>polis</i> – wymienia głównych bogów i opisuje cechy mitologii greckiej – wyjaśnia rolę religii i sportu jako czynników integrujących Hellenów	– w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie <i>polis</i> dla dziejów cywilizacji europejskiej – opisuje proces i wyjaśnia znaczenie kolonizacji greckiej	– wskazuje współczesne dziedzictwo cywilizacji starożytnej Grecji
Ateny – polis obywateli (demokracja ateńska)	- Początki Aten - Pierwotny ustrój Aten - Spółeczeństwo ateńskie - Reformatorzy ustroju ateńskiego - Charakterystyka demokracji ateńskiej w czasach Peryklesa - Osiągnięcia i dziedzictwo starożytnych Aten	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>demokracja</i>, <i>obywatel</i>, <i>tyran</i> – wskazuje na mapie Ateny – wymienia główne organy władzy w demokratycznych Atenach – opisuje strukturę społeczną Aten	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>oligarchia</i>, <i>ostracyzm</i> – rozpoznaje plan antycznych Aten – wyjaśnia główne cechy ustrojowe demokratycznych Aten – prawidłowo umiejscawia w czasie życie Peryklesa	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Eklezja (Zgromadzenie ludowe)</i>, <i>Rada Pięciuset</i>, <i>Heliaja (sąd ludowy)</i>, <i>strateg</i> – opisuje w porządku chronologicznym główne etapy przemian ustrojowych w Atenach	– opisuje skład i zasady funkcjonowania głównych organów demokracji ateńskiej w czasach Peryklesa – wyjaśnia rolę wielkich przywódców: Drakona, Solona, Pizystrata, Klejstenesa, Peryklesa – w szerokim aspekcie przedstawia i ocenia demokrację ateńską	– wskazuje współczesne dziedzictwo cywilizacji ateńskiej – w szerokim aspekcie opisuje i ocenia działalność Peryklesa
Sparta – polis obywateli	- Początki Sparty - Oligarchiczny ustrój Sparty - Organizacja społeczeństwa Sparty	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>oligarchia</i>, <i>wychowanie spartańskie</i> – wskazuje na mapie Spartę	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>spartiaci</i>, <i>periojkiowie</i>, <i>heloci</i> – wyjaśnia główne cechy ustrojowe Sparty	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Wielka Rhetra</i>, <i>efor</i>, <i>apella</i>, <i>geruzja</i>, <i>zgromadzenie ludowe</i>	– opisuje w porządku chronologicznym dzieje starożytnej Sparty – wyjaśnia rolę Likurga – w szerokim aspekcie	– porównuje i ocenia ustroje Aten i Sparty

	Wychowanie i życie Spartan	- wymienia główne organy władzy w Sparcie - wymienia etapy życia spartiaty	opisuje strukturę społeczną Sparty	- opisuje skład i zasady funkcjonowania głównych organów władzy w Sparcie - opisuje i wyjaśnia znaczenie wychowania spartańskiego	przedstawia i ocenia ustrój polityczny i społeczny Sparty	
Wojny grecko-perskie (wojny świata greckiego)	- Narodziny i ekspansja imperium perskiego na Bliskim Wschodzie - Strategia walki starożytnych Greków i Persów - Przebieg działań zbrojnych podczas wojen perskich - Odniesienia do zmagania grecko-perskich w kulturze współczesnej - Ekspansja Aten po zwycięstwie nad Persją	- prawidłowo stosuje pojęcia: <i>hoplita</i>, <i>falanga</i>, <i>triera</i> - wskazuje na mapie Persję - rozpoznaje i opisuje hoplitę greckiego	- umiejscawia w czasie wojny perskie - lokalizuje w czasie i przestrzeni główne bitwy wojen persko-greckich (Maraton, Termopile, Salamina) i opisuje wynik tych starć	- prawidłowo stosuje pojęcia: <i>satrapa</i>, <i>hoplon</i>, <i>hegemon</i>, <i>kontrybucja</i> - za pomocą mapy przedstawia ekspansję perską - wyjaśnia genezę wojen perskich - wymienia skutki wojen grecko-perskich - opisuje w porządku chronologicznym przebieg wojen grecko-perskich	- wyjaśnia przyczyny sukcesu Greków - wyjaśnia znaczenie wielkich wodzów: Miltiadesa i Leonidasa - wyjaśnia okoliczności i znaczenie powstania Związku Morskiego	w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie wojen grecko-perskich dla losów Europy
Podboje Aleksandra Macedońskiego (wojny świata greckiego)	- Skutki rywalizacji wewnątrz świata greckiego po zakończeniu wojen perskich - Przebieg podbojów Aleksandra Macedońskiego - Organizacja imperium macedońskiego - Znaczenie podbojów macedońskich dla kultury greckiej - Narodziny kultury hellenistycznej	- prawidłowo stosuje pojęcia: <i>wojna peloponeska</i>, <i>epoka hellenistyczna</i>, - lokalizuje na mapie Macedonię i Persję - lokalizuje w czasie panowanie Aleksandra Macedońskiego - wymienia główne osiągnięcia Aleksandra Macedońskiego	- omawia znaczenie bitwy pod Cheroneą - wymienia i lokalizuje w czasie i przestrzeni główne bitwy z czasów Aleksandra Wielkiego (nad rzeką Granikos, pod Issos, pod Gaugamelą)	- prawidłowo stosuje pojęcie <i>diadochowie</i> - wyjaśnia rolę Filipa II dla dziejów Macedonii - za pomocą mapy przedstawia ekspansję Aleksandra Macedońskiego - wymienia skutki podbojów Aleksandra Wielkiego - opisuje w porządku chronologicznym przebieg podbojów	- wymienia przyczyny i skutki wojny peloponeskiej - wyjaśnia przyczyny sukcesów armii macedońskiej - wyjaśnia rolę Demostenesa - wyjaśnia cechy ustrojowe monarchii Aleksandra Wielkiego	- w szerokim aspekcie politycznym, gospodarczo-społecznym i kulturowym przedstawia i ocenia działalność Aleksandra Macedońskiego - wyjaśnia ponadczasowe znaczenie podbojów Aleksandra Macedońskiego

	• Świat hellenistyczny			Filipa II i Aleksandra Macedońskiego		
Kultura helleńska	- Narodziny filozofii greckiej - Literatura i teatr grecki - Architektura grecka - Igrzyska olimpijskie i rola kultury fizycznej w antycznej Grecji - Kultura hellenistyczna	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>filozofia, dramat, igrzyska olimpijskie</i> – wyjaśnia rolę Homera, Sokratesa, Platona i Arystotelesa – wymienia najważniejsze osiągnięcia kulturowe Greków	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>kultura helleńska, kultura hellenistyczna, gimnazjon</i> – rozpoznaje najważniejsze dzieła kultury starożytnej Grecji	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>stoicyzm, epikureizm, skene, proskenion, orchestra, gimnazjon, pakration</i> – opisuje główne porządki architektoniczne w starożytnej Grecji – wymienia główne świątynie starożytnych Aten – opisuje i wyjaśnia rolę igrzysk olimpijskich w życiu starożytnych Greków	– omawia dokonania: Talesa z Miletu, Parmenidesa, Pitagorasa, Epikura, Zenona z Kition, Hezjoda, Tyrtajosa, Alkajosa, Safony, Ajschylosa, Sofoklesa, Eurypidesa, Arystofanesa, Fidiasza – opisuje główne cechy dramatu greckiego (tragedii, komedii) – wyjaśnia rolę władców hellenistycznych dla rozwoju kultury – wskazuje współczesne dziedzictwo kultury starożytnej Grecji	– opisuje główne cechy filozofii przyrody, epikureizmu i stoicyzmu
Rozdział III. Antyczny Rzym						
Początki Rzymu, republika rzymska	- Powstanie i rozwój Rzymu - Społeczeństwo Rzymu i źródła napięć społecznych - Powstanie ustroju republikańskiego - Zasady funkcjonowania republiki - Najważniejsze urzędy republiki rzymskiej	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>monarchia, republika</i> – wskazuje na mapie Italię i Rzym – lokalizuje w czasie powstanie Rzymu – omawia cechy religii starożytnych Rzymian	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>konsul, dyktator, obywatel, patrycjusze, plebejusze</i> – wyjaśnia główne cechy ustrojowe republikańskiego Rzymu – opisuje strukturę społeczną Rzymu	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>zgromadzenia ludowe, senat, trybun ludowy, pretor, cenzor, edyl</i> – przedstawia legendę o powstaniu Rzymu – wymienia najważniejszych bogów i wyjaśnia założenia ich mitologii	– opisuje w porządku chronologicznym przemiany ustrojowe w starożytnym Rzymie – opisuje skład i zasady funkcjonowania głównych organów władzy w republikańskim Rzymie	– wyjaśnia w szerokim aspekcie przemiany ustrojowe w starożytnym Rzymie – porównuje i ocenia ustrój republikańskiego Rzymu z innymi ustrojami antyku
Ekspansja Rzymu	- Organizacja armii rzymskiej - Podboje Rzymu w Italii	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>legion, imperium</i> ,	– opisuje strukturę legionu rzymskiego	– za pomocą mapy przedstawia ekspansję rzymską	– wyjaśnia przyczyny sukcesów Rzymian – opisuje w porządku	– w szerokim aspekcie wyjaśnia skutki podbojów rzymskich dla

	• Wojny punickie • Postacie wybitnych wodzów i ich wpływ na dzieje starożytne • Podbój świata śródziemnomorskiego • Konsekwencje podbojów dla Rzymu	<i>sprzymierzeńcy, kolonie rzymskie, prowincja</i> – rozpoznaje i opisuje rzymskiego legionistę	– wymienia i lokalizuje w czasie i przestrzeni główne bitwy wojen punickiej (Kanny, Zama)	– wyjaśnia genezę wojen punickich – wymienia skutki podbojów rzymskich – omawia wyposażenie rzymskiego legionisty po reformie w I w. p.n.e. – podaje daty: zakończenia podboju Italii, bitwy pod Kannami, bitwy pod Zamą, zniszczenia Kartaginy	chronologicznym przebieg podbojów rzymskich – wyjaśnia rolę wielkich wodzów: Pyrrusa, Hannibala, Scypiona Afrykańskiego	Rzymu i całego basenu śródziemnomorskiego
Koniec republiki, wprowadzenie cesarstwa	• Kryzys republiki rzymskiej • Rywalizacja wodzów o władzę w Rzymie • Podboje i wojny domowe w I w. p.n.e. • Okoliczności powstania cesarstwa • Ustrój pryncypatu	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>republika, cesarstwo, niewolnictwo, gladiator</i> – lokalizuje w czasie i wymienia główne osiągnięcia Juliusza Cezara i Oktawiana Augusta	– wymienia polityczne i społeczne przyczyny kryzysu republiki rzymskiej – wyjaśnia podstawowe różnice między republiką a pryncypatem	– opisuje powstanie Spartakusa – wyjaśnia pojęcia: <i>I triumwirat, II triumwirat, pryncypat</i> – opisuje w porządku chronologicznym etapy przemian ustrojowych w Rzymie – wymienia i lokalizuje w czasie główne bitwy okresu wojny domowej w Rzymie (Farsalos, Akcjum)	– wyjaśnia rolę wielkich przywódców: braci Grakchów, Gajusza Mariusza, Lucjusza Konreliusza Sulli, Marka Krassusa, Gnejusza Pompejusza, Marka Antoniusza oraz Kleopatry VII – w szerokim aspekcie wyjaśnia przyczyny i skutki przemian ustrojowych w Rzymie	– w szerokim aspekcie przedstawia i ocenia działalność Juliusza Cezara i Oktawiana Augusta
Imperium Romanum	• <i>Pax Romana</i> i zasady funkcjonowania imperium • Niewolnictwo: znaczenie w gospodarce i życiu społecznym, różnorodny status niewolników	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>pax Romana, Imperium Rzymskie, romanizacja</i> – wyjaśnia, w czym objawiał się kult cesarzy rzymskich	– podaje przykłady romanizacji – wyjaśni społeczną i gospodarczą rolę niewolnictwa w Imperium Rzymskim	– wyjaśnia pojęcia: <i>limes, szlak bursztynowy, wyzwoleniec</i> – opisuje przemiany społeczne w okresie wczesnego cesarstwa	– wyjaśnia przyczyny zahamowania ekspansji rzymskiej – opisuje przemiany religii rzymskiej w okresie wczesnego cesarstwa	– w szerokim zakresie wyjaśnia przyczyny trwałości Imperium Rzymskiego

	• Rola limesu jako granicy imperium • Kontakty Rzymian z ludami spoza granic imperium (w tym szlak bursztynowy) • Religia rzymska i przyswajanie kultów obcych podczas podbojów	– wskazuje na mapie Imperium Rzymskie	– rozpoznaje główne osiągnięcia cywilizacji rzymskiej	– wyjaśnia, w jaki sposób Rzymianie zabezpieczali granicę swojego imperium – za pomocą mapy przedstawia proces rozszerzania Imperium Rzymskiego w okresie cesarstwa	– w szerokim zakresie wskazuje przyczyny i skutki procesu romanizacji	
Osiągnięcia cywilizacyjne Rzymian	• Znaczenie prawa rzymskiego • Architektura rzymska • Rozwój sieci szlaków komunikacyjnych imperium • Sztuka i literatura rzymska	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>prawo rzymskie, amfiteatr, akwedukt, Koloseum, bazylika, droga rzymska</i> – rozpoznaje główne dzieła kultury starożytnego Rzymu	– wymienia cechy prawa rzymskiego – wymienia cechy architektury rzymskiej	– omawia znaczenie Prawa XII tablic dla państwa rzymskiego – wyjaśnia zjawisko hellenizacji kultury rzymskiej – przedstawia działalność: Polibiusza, Tacyta, Cyserona, Owidiusza, Wergiliusza, Horacego, Plauta, Terencjusza i Mecenasa	– wyjaśnia ponadczasowe znaczenie prawa rzymskiego – wyjaśnia znaczenie kultury rzymskiej dla dziejów Imperium Rzymskiego	– wskazuje dziedzictwo kultury rzymskiej
Wierzenia i religia Rzymian	• Początki chrześcijaństwa • Prześladowania chrześcijan – ich skala i przyczyny • Wzrost popularności, legalizacja i uznanie chrześcijaństwa za religię państwową • Wpływ chrześcijaństwa na kulturę i obyczajowość Rzymian	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>chrześcijaństwo, mesjasz, apostołowie, męczennicy</i> – lokalizuje w miejscu i czasie narodziny chrześcijaństwa – rozpoznaje symbole chrześcijańskie – wymienia główne cechy chrześcijaństwa	– wyjaśnia znaczenie symboli chrześcijaństwa – opisuje, jak chrześcijaństwo stało się religią dominującą w cesarstwie rzymskim	– wyjaśnia genezę powstania chrześcijaństwa – przedstawia działalność św. Piotra i Pawła – opisuje w porządku chronologicznym ewolucję pozycji chrześcijaństwa w Imperium Rzymskim – omawia znaczenie edyktu mediolańskiego dla rozwoju	– za pomocą mapy opisuje proces rozszerzania się chrześcijaństwa – wyjaśnia przyczyny sukcesu chrześcijaństwa – opisuje, jak chrześcijaństwo wpłynęło na obyczajowość i kulturę starożytnych Rzymian	– w szerokim zakresie wyjaśnia znaczenie powstania chrześcijaństwa dla dziejów

				chrześcijaństwa		
Schyłek i upadek cesarstwa rzymskiego	• Relacje imperium z plemionami barbarzyńskimi • Tetrarchia i dominat w Rzymie • Zmiany społeczne w Rzymie • Walki wewnętrzne o władzę nad imperium • Wewnętrzne przyczyny kryzysu imperium • Wędrówka ludów • Rozpad imperium i upadek cesarstwa zachodniorzymskiego	– prawidłowo stosuje pojęcie <i>barbarzyńcy</i>, <i>Wielka Wędrówka Ludów</i>, <i>dominat</i> – prawidłowo umiejscawia w czasie rozpad Imperium Rzymskiego i upadek cesarstwa zachodniorzymskiego – wymienia przyczyny upadku Imperium Rzymskiego	– wymienia przyczyny najazdów Germanów na Imperium Rzymskie – przedstawia znaczenie Teodozjusza Wielkiego	– wyjaśnia pojęcia: <i>tetrarchia</i>, <i>Hunowie</i>, <i>uzurpacja</i> – wyjaśnia zewnętrzne i wewnętrzne przyczyny kryzysu Imperium Rzymskiego – przedstawia znaczenie postaci: Dioklecjana, Konstantyna Wielkiego, Romulusa Augustulusa i Odoakera – w porządku chronologicznym opisuje proces upadku imperium zachodniorzymskiego – porównuje formy ustrojowe w starożytnym Rzymie – podaje daty: bitwy pod Adrianopolem, splądrowania Rzymu i bitwa na Polach Katalaunijskich	– za pomocą mapy opisuje etapy upadku imperium zachodniorzymskiego – wyjaśnia główne założenia ustrojowe dominatu	– w szerokim aspekcie politycznym, społeczno-gospodarczym i kulturowym wyjaśnia przyczyny kryzysu i upadku Imperium Rzymskiego
Rozdział IV. Świt średniowiecza europejskiego						
Cesarstwo bizantyjskie	• Cesarstwo bizantyjskie czasów Justyniana Wielkiego • Ustrój Bizancjum • Osiągnięcia Bizantyjczyków: kodyfikacja praw, architektura	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Bizancjum</i>, <i>ikona</i> – rozpoznaje plan Konstantynopola – wymienia cechy sztuki bizantyjskiej	– prawidłowo umiejscawia w czasie i przestrzeni imperium Justyniana Wielkiego – wymienia najważniejsze dokonania Justyniana Wielkiego	– opisuje ustrój polityczny Bizancjum – wyjaśnia znaczenie panowania Justyniana Wielkiego – wyjaśnia pojęcia: <i>ikonoklazm</i>	– za pomocą mapy przedstawia ekspansję Bizancjum za czasów Justyniana Wielkiego – opisuje w porządku chronologicznym dzieje imperium bizantyjskiego	– w szerokim aspekcie politycznym, społeczno-gospodarczym i kulturowym przedstawia znaczenie Bizancjum dla dziejów Europy

	Upadek cesarstwa bizantyjskiego		– rozpoznaje główne dzieła kultury cesarstwa bizantyjskiego			
Narodziny i podboje islamu	- Okoliczności powstania islamu - Zasady islamu i przyczyny jego popularności - Podboje islamu i powstanie kalifatu - Powstanie podziałów w islamie - Osiągnięcia cywilizacyjne Arabów	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Arabowie, islam, muzułmanie, Allah, Koran, meczet</i> – wyjaśnia, kim był Mahomet – prawidłowo umieszcza w czasie i przestrzeni powstanie islamu – wymienia główne założenia religii islamskiej	– wymienia etapy rozwoju religii islamskiej – rozpoznaje główne cechy kultury islamskiej	– wyjaśnia genezę powstania islamu – za pomocą mapy opisuje proces rozszerzania się islamu – przedstawia działalność Mahometa – wyjaśnia pojęcia: <i>dżihad, sunnici, szyici, hidżra, kalif, mihrab, immam, minaret, charadż, arabeska</i> – wymienia osiągnięcia cywilizacyjne Arabów	– opisuje w porządku chronologicznym rozwój imperium arabskiego – wyjaśnia przyczyny sukcesu islamu	– w szerokim zakresie wyjaśnia znaczenie powstania islamu dla dziejów – wyjaśnia znaczenie Arabów dla dziejów cywilizacji ludzkiej
Na gruzach Imperium Rzymskiego – nowa Europa	- Państwa barbarzyńskie na gruzach Imperium Rzymskiego - Chryścianizacja plemion barbarzyńskich - Wzrost znaczenia Franków i powstrzymanie ekspansji islamu w Europie - Przejęcie władzy przez Karolingów - Utworzenie państwa kościelnego	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Germanie, Frankowie, chrystianizacja</i> – lokuje w czasie i przestrzeni powstanie państwa Franków – wyjaśnia, kim był Chłodwig – wymienia i wskazuje na mapie państwa germańskie	– opisuje cechy ustrojowe państw germańskich – przedstawia okoliczności przejęcia władzy przez Karolingów – lokuje w czasie i przestrzeni powstania Państwa Kościelnego	– wyjaśnia pojęcia: <i>Longobardowie, Merowingowie, Karolingowie, majordom</i> – wymienia największe państwa barbarzyńskie utworzone na dawnych obszarze cesarstwa rzymskiego – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Merowingowie, Karolingowie, majordom</i> – wyjaśnia rolę Wulfili,	– za pomocą mapy opisuje proces powstania i rozwoju państwa Franków – lokalizuje w czasie bitwę pod Poitiers i omawia jej znaczenie – opisuje w porządku chronologicznym etapy rozwojowe państwa Franków	– w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie powstania państwa Franków

				Karola Młota i Pepina Krótkiego		
Monarchia Karola Wielkiego	• Podboje Karola Wielkiego • Powstanie cesarstwa Franków • Renesans karoliński i osiągnięcia kulturalne Franków • Dziedzictwo Imperium Rzymskiego w kulturze Franków • Rozwój prawa i administracji państwowej za rządów Karola Wielkiego	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>cesarz, renesans karoliński, minuskula karolińska</i> – lokuje w czasie i przestrzeni imperium Karola Wielkiego – wymienia główne osiągnięcia Karola Wielkiego – wymienia osiągnięcia kulturowe w czasach Karola Wielkiego	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>marchia, hrabstwo, 7 sztuk wyzwolonych</i> – opisuje cechy ustrojowe państwa Franków w czasach Karolingów	– wyjaśnia pojęcia: <i>uniwersalizm karoliński, margrabia, christianitas</i> – wyjaśnia rolę Karola Wielkiego dla dziejów państwa Franków – wyjaśnia, kim byli: Karloman, Alkuin, Leon III	– za pomocą mapy opisuje rozwój państwa Karola Wielkiego – opisuje w porządku chronologicznym etapy rozwojowe państwa Franków w czasach Karolingów	– w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie panowania Karola Wielkiego dla dziejów Europy
Czasy Ottonów – Europa Zachodnia IX-X w.	• Znaczenie traktatu z Verdun dla przyszłego podziału Europy Zachodniej • Kształtowanie się Francji i Niemiec • Narodziny cesarstwa Ottona I • Najazdy Normanów • Próby stworzenia europejskiej monarchii uniwersalistycznej przez Ottona III	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Normanowie, wikingowie, I Rzesza, Węgrzy</i> – lokalizuje w czasie i przestrzeni traktat w Verdun – lokalizuje w czasie i przestrzeni imperium Ottonów	– prawidłowo stosuje pojęcie: <i>uniwersalizm cesarski</i> – za pomocą mapy opisuje proces rozpadu imperium Karolingów	– wyjaśnia, kim byli: Ludwik Pobożny, Lotar, Karol Łysy i Ludwik Niemiecki – wyjaśnia znaczenie traktatu w Verdun – opisuje cechy ustrojowe I Rzeszy – wyjaśnia rolę Ottona I i Ottona III dla dziejów Europy – omawia okoliczności odrodzenia cesarstwa pod rządami Ottona I	– za pomocą mapy opisuje rozwój I Rzeszy – omawia przebieg i skutki najazdów węgierskich na państwa Franków	– w szerokim zakresie wyjaśnia znaczenie imperium Ottonów dla Europy – porównuje idee uniwersalne Karolingów i Ottonów
Feudalizm i społeczeństwo stanowe	• Zasady funkcjonowania i najważniejsze cechy systemu feudalnego • Drabina feudalna • Stany społeczne i ich rola w średniowieczu	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>system lenny, wasal, senior, herb</i> – prawidłowo stosuje pojęcie <i>stan społeczny</i> – opisuje elementy drabiny feudalnej	– opisuje poszczególne stany w społeczeństwie średniowiecznym – charakteryzuje życie codzienne rycerzy	– wyjaśnia znaczenie pojęcia <i>feudalizm, komendacje, etos rycerski, trubadur</i> – wymienia cechy kultury rycerskiej	– opisuje główne zasady społeczeństwa stanowego – omawia przykłady średniowiecznego wzoru rycerza	– w szerokim zakresie wyjaśnia cechy społeczeństwa feudalnego

				– omawia funkcje zamków i służące im elementy architektoniczne – przedstawia drogę chłopca do godności rycerza		
„Młodsza Europa” Słowian	• Pochodzenie Słowian • Kultura i wierzenia Słowian • Państwo Samona i państwo wielkomorawskie • Misja Cyryla i Metodego oraz początek obrządku i alfabetu słowiańskiego • Narodziny państwa czeskiego i Rusi Kijowskiej	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Słowianie</i> i <i>Awarowie</i> – za pomocą mapy wskazuje tereny Słowian wschodnich, zachodnich i południowych	– prawidłowo wskazuje na mapie tereny pierwszych państw słowiańskich – opisuje cechy kultury i wierzeń słowiańskich	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Przemysłodzi</i>, <i>Rurykowicze</i>, <i>głagolica</i> – lokalizuje w czasie i przestrzeni Państwo Samona i Państwo Wielkomorawskie – wyjaśnia rolę: Samona, Cyryla, Metodego, Świętopełka, Ruryka i Włodzimierza Wielkiego	– wyjaśnia problem rozwoju chrześcijaństwa dla dziejów Słowian – za pomocą mapy opisuje proces powstawania pierwszych państw słowiańskich	– w szerokim aspekcie wyjaśnia okoliczności powstania pierwszych państw słowiańskich
Rozdział V. Polska wczesnych Piastów						
Początki państwa polskiego	• Początki osadnictwa na ziemiach polskich • Kultura łużycka i osada w Biskupinie • Wpływy rzymskie na ziemiach polskich • Przybycie Słowian na ziemię polskie • Początki ekspansji terytorialnej Polan • Polityka wewnętrzna i zagraniczna Mieszka I • Przyczyny, okoliczności i znaczenie chrystianizacji	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>ród</i>, <i>plemię</i>, <i>Piastowie</i>, <i>drużyna</i>, <i>gród</i> – lokalizuje w czasie i przestrzeni państwo Polan – wymienia osiągnięcia Mieszka I – lokalizuje w czasie chrzest Polski	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>kultura łużycka</i>, <i>Biskupin</i> – wymienia przyczyny i znaczenie chrystianizacji Polski	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>kultura archeologiczna</i>, <i>szlak bursztynowy</i>, <i>Dagome iudex</i>, <i>Zwizek Wielecki</i> – opisuje losy ziem polskich w prehistorii i starożytności – wyjaśnia okoliczności pojawienia się Słowian na ziemiach polskich – wyjaśnia rolę Mieszka I i Dobrawy – wyjaśnia rolę chrystianizacji dla	– za pomocą mapy przedstawia proces rozwoju państwa pierwszych Piastów – omawia sposób organizacji państwa i siły zbrojne Mieszka I	– opisuje i ocenia politykę zagraniczną Mieszka I – w szerokim zakresie przedstawia okoliczności powstania i funkcjonowania państwa pierwszych Piastów

	Polski w obrządku zachodnim			dziejów Polski		
Panowanie Bolesława Chrobrego	• Misja biskupa Wojciecha • Zjazd gnieźnieński • Początki organizacji kościelnej na ziemiach polskich • Polityka zagraniczna Bolesława Chrobrego • Koronacja królewska Chrobrego i jej znaczenie	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>król, koronacja, relikwia, święty</i> – wyjaśnia znaczenie postaci św. Wojciecha, Bolesława Chrobrego i Ottona III – lokalizuje w czasie zjazdu gnieźnieński i koronację Bolesława Chrobrego – wymienia skutki zjazdu gnieźnieńskiego – wymienia główne osiągnięcia Bolesława Chrobrego	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>trybut, arcybiskupstwo, biskupstwo</i> – wskazuje na mapie państwo Bolesława Chrobrego – lokalizuje w czasie wojnę Bolesława Chrobrego z Niemcami i Rusią	– za pomocą mapy opisuje zmiany granic Polski w czasach pierwszych Piastów – wskazuje na mapie arcybiskupstwa utworzone w czasach Bolesława Chrobrego – opisuje i ocenia politykę Bolesława Chrobrego – wyjaśnia znaczenie postaci: Henryka II i Jarosława Mądryego	– wymienia przyczyny i skutki wojen Bolesława Chrobrego z Niemcami i Rusią Kijowską – opisuje cechy ustrojowe monarchii patrymonialnej	– w szerokim aspekcie opisuje dzieje Polski w czasach Bolesława Chrobrego – zestawia wydarzenia z dziejów Polski i Europy
Kryzys monarchii Piastów w XI wieku	• Zewnętrzne i wewnętrzne skutki polityki podbojów i szybkiej chrystianizacji • Czynniki decentralizacyjne w państwie piastowskim • Utrata znaczenia monarchii piastowskiej • Odbudowa państwowości za Kazimierza Odnowiciela	– prawidłowo stosuje pojęcie <i>powstanie ludowe</i> – wskazuje na mapie państwo pierwszych Piastów – umiejscawia w czasie panowanie Mieszka II i Kazimierza Odnowiciela	– wymienia wewnętrzne i zewnętrzne przyczyny klęski Mieszka II – wymienia główne osiągnięcia Kazimierza Odnowiciela	– za pomocą mapy wskazuje zmiany terytorialne Polski w XI–XII w. – wyjaśnia znaczenie postaci: Miecława, Bezpryma i Brzetysława	– wyjaśnia skutki kryzysu Polski pierwszych Piastów – omawia etapy odbudowy państwa polskiego przez Kazimierza	– w szerokim aspekcie wyjaśnia przyczyny i okoliczności kryzysu państwa pierwszych Piastów
Monarchia polska po kryzysie	• Panowanie Bolesława Śmiałego • Spór Śmiałego z biskupem Stanisławem • Panowanie Władysława Hermana	– umiejscawia w czasie panowanie: Bolesława Śmiałego, Władysława Hermana i Bolesława Krzywoustego	– wymienia przyczyny upadku Bolesława Śmiałego – wyjaśnia znaczenie postaci św. Stanisława – lokalizuje w czasie wojnę Krzywoustego z Niemcami	– za pomocą mapy opisuje politykę zagraniczną Bolesława Krzywoustego – wyjaśnia znaczenie postaci: Stanisława ze	– wyjaśnia okoliczności koronacji Bolesława Śmiałego – omawia problem konfliktu króla Bolesława Śmiałego	– omawia przebieg i znaczenie podboju Pomorza przez Bolesława Krzywoustego

	- Konflikt Zbigniewa z Bolesławem Krzywoustym - Rządy Bolesława Krzywoustego	- wymienia główne osiągnięcia Bolesława Śmiałego - wymienia główne osiągnięcia Bolesława Krzywoustego		- Szczepanowa, Sieciecha, Zbigniewa i Anonima zwanego Gallem - przedstawia przyczyny upadku Bolesława Śmiałego - omawia przebieg sporu Zbigniewa z Bolesławem Krzywoustym	- z biskupem Stanisławem - wyjaśnia okoliczności walki o władzę za panowania Władysława Hermana	
Początek rozbicia dzielnicowego	- Postanowienia statutu Bolesława Krzywoustego - Konflikt pomiędzy synami Krzywoustego - Podział państwa piastowskiego w wyniku testamentu Krzywoustego - System senioratu i pryncypatu – funkcjonowanie i upadek - Wzrost znaczenia rycerstwa – feudalizm na ziemiach polskich - Pogłębianie się rozbicia dzielnicowego	- prawidłowo stosuje pojęcia: <i>rozbicie dzielnicowe, testament Krzywoustego</i> - umiejscawia w czasie i przestrzeni okres rozbicia dzielnicowego	- wyjaśnia, kim byli: Władysław Wygnaniec, Bolesław Kędzierzawy, Mieszko Stary, Henryk Sandomierski i Kazimierz Sprawiedliwy - wymienia przyczyny i skutki rozbicia dzielnicowego	- wyjaśnia pojęcia: <i>seniorat, pryncypat, wojewoda, immunitet</i> - wyjaśnia rolę Piotra Włostowica i Wincentego Kadłubka - opisuje w porządku chronologicznym proces rozbicia dzielnicowego w Polsce - wyjaśnia przyczyny i przebieg konfliktu między Władysławem Wygnąncem a jego braćmi	- za pomocą mapy i drzewa genealogicznego opisuje proces rozbicia dzielnicowego w Polsce - tłumaczy rolę Kościoła w okresie rozbicia dzielnicowego	omawia społeczne skutki pogłębiania się rozbicia dzielnicowego
Rozdział VI. Pełnia i schyłek średniowiecza						
Między cesarstwem a papieżem	- Kryzys papieżstwa w X w. i ruchy odnowy Kościoła - Spór papieżstwa z cesarstwem – przyczyny i skutki - Papieżstwo u zenitu potęgi politycznej	- prawidłowo stosuje pojęcia: <i>katolicyzm, prawosławie, wielka schizma wschodnia, spór o inwestyturę</i> - lokalizuje w czasie wielką schizmę	- prawidłowo stosuje pojęcia: <i>konkordat</i> - wskazuje na mapie obszary zdominowane przez prawosławie i obszary dominacji katolicyzmu	- wyjaśnia pojęcia: <i>symonia, nepotyzm, celibat, beneficja</i> - wyjaśnia przyczyny i skutki sporu o inwestyturę	wyjaśnia, dlaczego okres pontyfikatu Innocentego III uważany jest za szczyt potęgi Kościoła	

	Wielka schizma wschodnia	wschodnią i spór o inwestyturę – wyjaśnia, kim byli: Grzegorz VII, Henryk IV, Innocenty III	– wymienia różnicę między katolicyzmem a prawosławiem	– w szerokim aspekcie ukazuje skutki wielkiej schizmy wschodniej		
Dwa wieki wypraw krzyżowych	- Panowanie Turków w Ziemi Świętej - Przyczyny ekonomiczne, polityczne, społeczne i religijne wypraw krzyżowych - Przebieg walk i najwybitniejsi wodzowie - Zakony rycerskie – okoliczności powstania i charakterystyka trzech najważniejszych zakonów - Skutki negatywne i pozytywne wypraw krzyżowych	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>krucjata</i> – lokalizuje w czasie okres krucjat – wymienia zakony rycerskie powstałe w czasie krucjat – wymienia zakony rycerskie utworzone w okresie krucjat – wyjaśnia, jaką rolę odegrali: Urban II, Gotfryd de Bouillon i Saladyn	– lokalizuje na mapie Królestwo Jerozolimskie – wymienia przyczyny i skutki krucjat	– za pomocą mapy opisuje przebieg krucjat – wyjaśnia pojęcia: <i>wyprawa ludowa</i>, <i>Cesarstwo Łacińskie</i> – wyjaśnia znaczenie postaci Urbana II – w porządku chronologicznym opisuje przebieg krucjat – wyjaśnia znaczenie postaci: Baldwin I, Fryderyk Barbarossa, Ryszard Lwie Serce, Filip II August, Piotr Pustelnik	– wyjaśnia przyczyny początkowych sukcesów krzyżowców – opisuje losy zakonów rycerskich	– w szerokim aspekcie ukazuje rolę krucjat dla dziejów politycznych, gospodarczo-społecznych i kulturowych Europy
Gospodarka pełnego średniowiecza	- Ożywienie gospodarcze w XI–XIII w. - Rozwój wsi w średniowieczu - Znaczenie i sytuacja chłopstwa w średniowieczu - Nowe formy uprawy roli w średniowieczu - Rola i charakterystyka rzemiosła i handlu w średniowiecznej Europie - Struktura społeczna średniowiecznego miasta	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>dwupolówka</i>, <i>trójpółówka</i>, <i>ratusz</i>, <i>cech</i>, <i>patrycjat</i>, <i>pospólstwo</i>, <i>cech</i> – rozpoznaje cechy miasta średniowiecznego – wyjaśnia rolę cechów i gildii – omawia najważniejsze zajęcia mieszkańców średniowiecznych miast i wsi	– wymienia przyczyny ożywienia gospodarczego w XI–XIII w. – wymienia zmiany wprowadzone w rolnictwie w okresie pełnego	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>czynsz</i>, <i>pieniężny</i>, <i>zasadźca</i>, <i>pręgierz</i>, <i>gildia</i>, <i>sukiennice</i>, <i>weksel</i> – za pomocą schematów opisuje warunki codziennego życia mieszkańców średniowiecznych miast i wsi – wyjaśnia okoliczności powstania i specyfikę średniowiecznego mieszczaństwa	– wyjaśnia okoliczności powstania gospodarki towarowo-pieniężnej – wyjaśnia znaczenie Hanzy, Wenecji, Genui i jarmarków szampańskich	– w szerokim zakresie politycznym, gospodarczo-społecznym oraz kulturowym ukazuje przemiany w średniowiecznej Europie XI–XIII w. – w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie powstania samorządów miejskich dla dziejów Europy

				– opisuje samorząd średniowiecznego miasta – wyjaśnia przeznaczenie najważniejszych budowli w średniowiecznym mieście		
Kościół w średniowieczu	• Reforma Kościoła • Powstanie nowych zakonów (cystersi, franciszkanie i dominikanie) • Znaczenie religii w życiu mieszkańców średniowiecznej Europy • Narodziny herezji średniowiecznych • Niewola awiniońska, upadek papiestwa, schizma zachodnia	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>zakon, klasztor, herezja, niewola awiniońska, wielka schizma zachodnia</i> – omawia rolę, jaką w dziejach Kościoła odegrali: Innocenty III, Franciszek z Asyżu, Dominik Guzmán – lokalizuje w czasie sobór w Konstancji	– wymienia cechy nowych zakonów (cystersów, dominikanów, franciszkanów) – wyjaśnia znaczenie religii w życiu średniowiecznych społeczeństw	– wyjaśnia pojęcia: <i>Biblia pauperum, sktyptorium, kapitularz, wirydarz</i> – wyjaśnia znaczenie powstania zakonów żebraczych i kaznodziejskich – wyjaśnia znaczenie postaci św. Tomasza z Akwinu – wyjaśnia okoliczności niewoli awiniońskiej i wielkiej schizmy zachodniej – wyjaśnia znaczenie soboru w Konstancji	– wyjaśnia założenia ideowe albigensów – opisuje w porządku chronologicznym przemiany wprowadzane w Kościele katolickim w XI–XIII w.	– w szerokim aspekcie politycznym, gospodarczo-społecznym, kulturowym wyjaśnia rolę Kościoła dla dziejów Europy
Europa późnego średniowiecza (schyłek średniowiecza XIV/XVw.)	• Epidemia dżumy i jej następstwa • Przemiany społeczne i gospodarcze • Husytyzm • Powstanie imperium osmańskiego • Upadek cesarstwa bizantyjskiego i jego następstwa	– prawidłowo stosuje pojęcie <i>czarna śmierć</i> – prawidłowo lokuje w czasie i przestrzeni upadek Konstantynopola	– wymienia przyczyny i skutki upadku cesarstwa bizantyjskiego – wymienia główne założenia ideologii husyckiej	– wyjaśnia pojęcia: <i>system nakładczy, powstanie Wata Tylera, żakeria, utrakwiści, taboryci</i> – wyjaśnia rolę czarnej śmierci dla dziejów Europy – opisuje przebieg i skutki wojen husyckich	– za pomocą mapy opisuje ekspansję Osmanów – w szerokim zakresie politycznym, gospodarczo-społecznym i kulturowym wyjaśnia przebieg i znaczenie wojen husyckich	– w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie powstania imperium osmańskiego

				– wyjaśnia przyczyny i skutki ekspansji osmańskiej		
Kultura średniowiecznej Europy	• Uniwersalny charakter kultury średniowiecznej Europy • Architektura romańska i gotycka • Szkolnictwo w średniowieczu • Malarstwo, rzeźba i inne sztuki plastyczne w średniowieczu	– wyjaśnia znaczenie pojęcia <i>kultura uniwersalna</i> – rozróżnia budowle wzniesione w stylu romańskim i gotyckim – rozpoznaje najważniejsze zabytki kultury średniowiecznej – wymienia najważniejsze cechy kultury średniowiecznej	– za pomocą schematów i fotografii opisuje style romański i gotycki – wyjaśnia rolę chrześcijaństwa dla dziejów kultury średniowiecznej	– opisuje cechy malarstwa i rzeźby średniowiecznej – prawidłowo stosuje pojęcia architektoniczne, typowe dla budowli średniowiecznych (np. portal, nawa, rozeta) – wymienia najważniejsze uniwersytety średniowieczne – wyjaśnia rolę uniwersytetów dla dziejów średniowiecznej Europy – wyjaśnia rolę miast dla rozwoju kultury średniowiecznej	– opisuje system edukacyjny w średniowieczu – wymienia i opisuje najważniejsze dzieła sztuki epoki średniowiecza	– w szerokim aspekcie ukazuje rolę kultury średniowiecznej dla dziejów Europy – wskazuje współczesne dziedzictwo kultury średniowiecza
Rozdział VII. Polska późnych Piastów						
Pogłębienie rozbicia dzielnicowego w Polsce	• Koniec pryncypatu • Sprowadzenie Krzyżaków do Polski • Zmiany społeczne, ekonomiczne i polityczne w okresie rozbicia dzielnicowego • Najazdy mongolskie • Rozwój wsi i miast na ziemiach polskich	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Marchia Brandenburska, Krzyżacy, Tatarzy, lokacja</i> – wyjaśnia, kim byli: Leszek Biały, Konrad Mazowiecki, Henryk Pobożny – prawidłowo lokuje w czasie okres rozbicia dzielnicowego	– wymienia cechy lokowanych na prawie niemieckim wsi i miast – wymienia i wskazuje na mapie zewnętrzne zagrożenia dla ziem polskich – wymienia skutki sprowadzenia Krzyżaków do Polski	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>immunitet, zasadzka, sołtys, wójt, łan, wolni goście, wolnizna</i> – wyjaśnia, kim byli: Henryk Brodaty, Świętopełk – opisuje proces lokowania wsi i miast – opisuje pierwsze	– wyjaśnia przyczyny ożywienia gospodarczego na ziemiach polskich w XIII w. – wyjaśnia znaczenie zjazdu w Gąsawie dla dziejów Polski	– w szerokim aspekcie politycznym, gospodarczo-społecznym i kulturowym wyjaśnia i ocenia skutki rozbicia dzielnicowego dla dziejów Polski

		– lokalizuje w czasie i przestrzeni sprowadzenie Krzyżaków do Polski – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Legnicą	– wymienia skutki najazdu Mongołów na Polskę	próby zjednoczenia państwa polskiego		
Odrodzenie Królestwa Polskiego	• Próby zjednoczenia Polski na przełomie XIII i XIV w. • Rządy Wacława II • Konflikty z Krzyżakami, Brandenburgią i Luksemburgami • Znaczenie koronacji Władysława Łokietka	– wymienia wewnętrzne i zewnętrzne przyczyny zjednoczenia ziem polskich – prawidłowo lokuje w czasie koronację Łokietka – wyjaśnia rolę postaci Władysława Łokietka – lokuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Płowcami	– wskazuje na mapie proces zmiany granic państwa Władysława Łokietka – wymienia przyczyny i skutki wojny Władysława Łokietka z Krzyżakami – wymienia główne osiągnięcia Władysława Łokietka	– wyjaśnia rolę Przemysła II i Wacława II – wyjaśnia, kim byli: Henryk Prawy, Jakub Świnka, Henryk Głogowski, Jan Muskata, wójt Albert, Jan Luksemburski – lokuje w czasie panowanie Przemysława II i Wacława II – w porządku chronologicznym opisuje proces zjednoczenia ziem polskich – wskazuje na mapie zmiany granic Polski w czasie rządów Władysława Łokietka – ocenia rolę panowania Przemysławidów w Polsce	– za pomocą mapy i drzewa genealogicznego opisuje proces walki o zjednoczenie Polski – wskazuje na mapie ziemie zjednoczone przez Przemysła II, Wacława II i Władysława Łokietka – wyjaśnia rolę Kościoła dla procesów zjednoczeniowych	– wyjaśnia międzynarodowy kontekst dziejów Polski – w szerokim aspekcie wyjaśnia i ocenia panowanie Władysława Łokietka – zestawia najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski i Europy w omawiany okresie
Monarchia piastowska Kazimierza Wielkiego	• Polityka zagraniczna Kazimierza Wielkiego	– prawidłowo lokuje w czasie panowanie Kazimierza Wielkiego	– wymienia najważniejsze reformy wewnętrzne Kazimierza Wielkiego	– za pomocą mapy opisuje politykę zagraniczną	– wyjaśnia przyczyny rozwoju gospodarczego Polski w czasach Kazimierza Wielkiego	– wyjaśnia międzynarodowy kontekst dziejów Polski

	- Reformy prawne i administracyjne Kazimierza Wielkiego - Osiągnięcia gospodarcze i budowa pozycji politycznej Polski - Rozwój cywilizacyjny ziem polskich - Nabytki terytorialne Polski za Kazimierza Wielkiego	– rozpoznaje mapę Polski z czasów Kazimierza Wielkiego – wymienia i wskazuje na mapie sąsiadów Polski w czasach panowania Kazimierza Wielkiego – lokalizuje w czasie powstanie Akademii Krakowskiej	– wymienia najważniejsze osiągnięcia Kazimierza Wielkiego	- i wewnętrzną Kazimierza Wielkiego – w porządku chronologicznym opisuje politykę zagraniczną Kazimierza Wielkiego – omawia znaczenie założenia przez Kazimierza Wielkiego Akademii Krakowskiej	– wyjaśnia zmiany ustrojowe w państwie Kazimierza Wielkiego – wyjaśnia sposób zabezpieczenia sukcesji tronu polskiego przez Kazimierza Wielkiego	– w szerokim aspekcie wyjaśnia i ocenia panowanie Kazimierza Wielkiego
Nowa dynastia na tronie polskim, unie z Węgrami i Litwą	- Unia polsko-węgierska i rządy Andegawenów - Początki unii polsko-litewskiej - Polityka Władysława Jagiełły - Początek rządów dynastii Jagiellonów	– prawidłowo stosuje pojęcie <i>unia personalna</i>, <i>przywilej</i>, <i>Andegawenowie</i> – lokalizuje w czasie przywilej w Koszycach, unię w Krewie i unię Horodle – lokalizuje w czasie rządy: Ludwika Węgierskiego, Jadwigi i Władysława Jagiełły	– wymienia założenia przywileju koszyckiego – wymienia przyczyny i skutki unii krewskiej – rozpoznaje mapę monarchii Jagiellonów	– wyjaśnia przyczyny przejścia władzy w Polsce przez Andegawenów – wyjaśnia rolę postaci Ludwika Węgierskiego, Jadwigi, Jagiełły, Witolda – opisuje w porządku chronologicznym dzieje unii polsko-litewskiej – wyjaśnia problem następstwa tronu po Jagiellach – wyjaśnia pojęcie <i>przywilej jedleński</i>	– wyjaśnia polityczne i gospodarczo-społeczne skutki przywileju koszyckiego – wymienia przyczyny i skutki unii horodelskiej – porównuje założenia unii krewskiej i horodelskiej – za pomocą tablicy chronologicznej tłumaczy związki między dynastiami Piastów, Andegawenów i Jagiellonów	– ocenia znaczenie unii krewskiej dla dziejów Polski – w szerokim zakresie wyjaśnia skutki przywileju w Koszycach dla procesu kształtowania się demokracji szlacheckiej
Wielka wojna z zakonem krzyżackim	- Przyczyny konfliktu polsko-krzyżackiego - Przebieg bitwy grunwaldzkiej i jej znaczenie - Bitwa pod Grunwaldem w kulturze polskiej i późniejszej świadomości narodowej	– omawia przyczyny wielkiej wojny z zakonem krzyżackim – wyjaśnia rolę, jaką odegrali w wojnie: Władysław Jagiełło, Ulrich von Jungingen, książę Witold	– za pomocą schematu opisuje przebieg bitwy grunwaldzkiej – wymienia skutki bitwy grunwaldzkiej – lokuje w czasie i wymienia skutki I pokoju toruńskiego	– za pomocą mapy opisuje przebieg wielkiej wojny z Zakonem – opisuje w porządku chronologicznym przebieg konfliktów z Krzyżakami za panowania Władysława	– ocenia strategię obu armii walczących w bitwie pod Grunwaldem – wyjaśnia znaczenie postaci Pawła Włodkowica	– wyjaśnia międzynarodowy kontekst dziejów Polski – w szerokim aspekcie ukazuje dalekosiężne skutki zwycięstwa grunwaldzkiego dla dziejów Polski

	• Konflikt polsko-krzyżacki na soborze w Konstancji • Kolejne wojny z zakonem krzyżackim	– prawidłowo lokuje w czasie i przestrzeni bitwę grunwaldzką		Jagiellony		
Kazimierz Jagiellończyk i wojna trzynastoletnia	• Rządy i śmierć Władysława Warneńczyka • Przyczyny wojny trzynastoletniej • Przebieg walk podczas wojny trzynastoletniej • Zmiany w sztuce wojennej w XV w. • Skutki wojny trzynastoletniej • Przywileje szlacheckie • Polityka dynastyczna Jagiellonów w XV w.	– lokuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Warną – prawidłowo lokuje w czasie wojnę trzynastoletnią – wymienia przyczyny wojny trzynastoletniej – wymienia skutki II pokoju toruńskiego	– wskazuje zmiany terytorialne będące skutkiem wojny trzynastoletniej – lokuje w czasie i wymienia postanowienia przywileju cerekwicko-nieszawskiego	– wyjaśnia znaczenie postaci Władysława Warneńczyka i Kazimierza Jagiellończyka – wyjaśnia pojęcia: <i>Związek Pruski, akt inkorporacji, polityka dynastyczna</i> – omawia zmiany w sztuce prowadzenia wojny, jakie dokonały się w trakcie wojny trzynastoletniej – wymienia przywileje szlacheckie i ich znaczenie dla kształtowania się ustroju Królestwa Polskiego	– wyjaśnia przyczyny i skutki bitwy pod Warną – za pomocą mapy opisuje przebieg wojny trzynastoletniej – wyjaśnia przyczyny sukcesu Polski w wojnie trzynastoletniej – omawia polityczne i gospodarcze znaczenie odzyskania przez Polskę dostępu do morza – za pomocą mapy i drzewa genealogicznego przedstawia politykę dynastyczną Kazimierza Jagiellończyka	– w szerokim aspekcie międzynarodowym wyjaśnia i ocenia wyprawę warneńską – w szerokim politycznym, gospodarczo-społecznym i kulturowym aspekcie wyjaśnia skutki wojny 13-letniej dla dziejów Polski
Kultura Polski średniowiecznej	• Architektura średniowieczna w Polsce • Najważniejsze zabytki sztuki średniowiecznej na ziemiach polskich • Początki polskiego dziejopisarstwa • Edukacja i nauka na ziemiach polskich w średniowieczu	– rozpoznaje style architektoniczne średniowiecza – wymienia najważniejsze cechy kultury średniowiecznej w Polsce – omawia znaczenie Akademii Krakowskiej dla państwa polskiego	– rozpoznaje najważniejsze zabytki kultury średniowiecznej w Polsce – wyjaśnia rolę chrześcijaństwa dla dziejów kultury średniowiecznej w Polsce	– opisuje cechy malarstwa i rzeźby średniowiecznej w Polsce – wyjaśnia znaczenie postaci Wita Stwosza, Anonima zwanego Gallem, Mistrza Wincentego zwanego Kadłubkiem, Jana Długosza	– opisuje szkolnictwo średniowiecznej w Polsce – wymienia i opisuje najważniejsze dzieła sztuki epoki średniowiecza w Polsce	– omawia współczesne dziedzictwo kultury średniowiecza w Polsce

				– opisuje dzieje Akademii Krakowskiej z uwzględnieniem roli Jadwigi Andegaweńskiej i Władysława Jagiełły		
--	--	--	--	--	--	--

Opr. EWS.